

Darbe Düzeninin Yeni Yüzü: 28 Şubat

Yılmaz Çakır

Çok yerinde bir ifadeyle "postmodern" olarak tanımlanan 28 Şubat darbesinin üzerinden iki yıl geçti. Ülkeye egemen irade bu sefer yılların tecrübe ve birikimiyle olsa gerek, icrası ve bedeli oldukça ağır olan eski "klasik" tarzdan farklı, daha özgün, orijinal ve tabii ki daha rasyonel bir yöntemle "darb" yolunu seçti. Muhataplarının muhtıra mı, darbe mi olduğu hususunda karar vermekte güçlük çektiği bu yeni dönemin sonuçlarının devşirilmesi, süreçte bırakıldığı, yayıldığı için olsa gerek, mezkur darbe "28 Şubat Süreci" olarak anılageldi.

Türkiye'de ordunun kendisini, devletin ve memleketin tek sahibi gibi görme psikolojisi, bütün darbelerle birlikte 28 Şubat'ı da izah etmede yararlanılacak önemli bir hususa işaret eder. Özellikle tek parti dönemi uygulamalarında bu duygunun etkileri açıkça görülür. Çok partili döneme geçişle birlikte sahiplenme duygusuna, "başkalarının" da ortak olması, bu alandaki tekelin nisbi zayıflamasını getirdiği için, hırçın çıkışlara (darbelere) şahit olunur.

Cumhuriyet kadrolarının şiarlaştırdığı "hakimiyetin kayıtsız şartsız milletin olduğu" ifadesi hiçbir dönem iddia olmanın ötesine geçemedi. Kurulduğu günden beri Cumhuriyetin en temel vasfının halka rağmen halk için olduğu söylenebilir. Çoğunluk yönetimi anlamına geldiği için "Cumhuriyet" adını aldığı söylenen rejimin bizzat kurucusunun ortaya koyduğu örnekler, isimle cisim arasındaki farka dikkat çeker. Yıl 1927. Konu: Milletvekili tayini (seçimi değil). Konuşan: M. Kemal: "Aziz vatandaşlarım, Cumhuriyet Halk Fırkası namına bütün memlekette TBMM azalığı için tesbit ettiğim zevatın heyet-i umumiyesini bilginize arz ediyorum. Her vatandaş için yeni devrede beraber çalışmayı münasip gördüğüm arkadaşların heyet-i umumiyesinin birlikte görülmesini faideli addettim. Bunlardan her seçim bölgesine tefrik edeceğim mebus namzetlerini ayrıca arzedeceğim..." Görüldüğü gibi bizzat milletvekillerinin seçimi bile halka sorulma gereği duyulmaksızın ama "halk için" gerçekleştiriliyor. Rejimin ismi ile müsemma olamayışının gerisinde ise onu kuran kadroların kendilerinde, kurtarıcılık ve sahiplik gibi özellikler vehametleri bulunur.

Yapılıp edilenlerin halk için olduğu iddiası rejimin ismine yansırken, icraatlarda hep halka güvensizlik gözlenir. İsmet İnönü'nün ağzından aktarılan "Unutmayın halk da düşmanınızdır" sözü adeta rejim halk ilişkilerini formüle eder.

28 Şubat sürecinin başlatılmasında en önemli gerekçelerden birisini Sincan'daki Kudüs'ü anma programının oluşturduğu hafızalardadır. Tankların ertesi gün Sincan sokaklarında boy göstermesi, müdahale sürecinin işletilmeye başladığını gösteriyordu. Olaydan bir müddet sonra gazetelere yansıyan ve "o günü" komutanların ağzından aktaran bir yazı dizisinde, halka güvensizliğin en son örneklerini okuyorduk: "Komutanlar o gün fırtına hareketinin ilk somut emrini veriyordu. O çadır yerle bir edilecek... Talimata göre tanklar meydana girecek, bu arada tanklardan biri çadıra çarpıp devirecekti. Yine çok önemli stratejik bir karar daha alınıyordu. Kariyerlerin içine er'den çok, genç genç astsubaylar bindirilecekti. Orada bir olay meydana gelmesi durumunda bu genç astsubaylar müdahale edeceklerdi. Yani iş erlere bırakılmayacaktı" (25 Ağustos, 1997, Hürriyet). Evet iş erlere bırakılmayacaktı çünkü erler ne de olsa halktandı. Halkın ise yaptıkları ortadaydı. Hem halka güvenmeye de gelmezdi. Subaylar ise onlar, askeri okul, garnizon, lojman, orduevi, ordu pazarı gibi tecrit surlarının ardında özel yetiştirildiklerinden halkın ifsadından uzaktılar. Onun için özel görevler de onlara verilmeliydi!

Esasen devletin çekirdeğini oluşturan ordu mensuplarının eğitimden eğlenceye, alış-verişten ikamet etmeye kadar halktan kopukluk geleneği yeni değildir. Bu, Osmanlı'daki "devşirmecilik" anlayışının ve niyetinin sonraki döneme uyarlanmasıdır. Halktan kopukluk ve

uzaklık ise halka yabancılıkla birlikte tepeden bakışı da beraberinde getirmektedir. 28 Şubat sürecinin toplum ekseriyetine karşı "topyekün savaş" ilan etmesinin gerisinde bu uzaklığın, yabancılığın izlerini görmek mümkündür. İslami gelişimi güçlendiriyor diye siyaset, eğitim, sanat, hukuk, sermaye, medya vb. alanlarda akıl almaz yasaklamalara, sınırlamalara, cezalara gidilmesi bahsi geçen bu yabancılıkla ilgilidir.

Saldırıları irtica gibi daha net bir tanımla yapılmamış bir kavramın arkasına saklanarak yapılmaktadır. Egemen iradenin, sistemin çarpıklıklarından ve yanlışlıklarından şikayet eden insanları oyalamaya dönük yanlış adres gösterme girişimleri, dün komünizm ile sağlanırken bugün irtica adı altında İslam'la yapılmaktadır. Öteden beri hep birilerini düşman göstermek suretiyle halkı oyalamayı ve hatta kandırmayı meslek edinmiş kimseler için malzeme sıkıntısı diye bir şey de olamazdı. Zira bu konuda epey maharet kesbetmişlerdi. Pompalı tüfek satışlarında gözlenen son yıllardaki artışın bile hemen irtica ile irtibatlandırılması çabası ve keşfi sadece sıradan ve "devede kulak" bir örnekti. Hele bir de "öküz altındaki buzağı" vardı ki tümünden irticanın boyutlarını sergilemesi açısından müthişti.

28 Şubat sürecine damgasını vuran irtica brifinglerinin ilk takdiminde yer alan şu cümleler darbecilerin bütün niyetlerini ve amaçlarını gözler önüne sermek açısından önemlidir. "Çok partili sisteme geçişi müteakip siyasi beklentileri nedeniyle, Atatürk ilke ve inkılapları aleyhine verilen tavizlerin sonucu olarak irticai kesim demokrasi şemsiyesi altında toplum içinde de teşkilatlanma çalışmalarına hız vermiştir..." O halde irticai kesimin "sığındığı" demokrasi şemsiyesi elinden alınmalıydı. Her ne kadar demokrasi anayasada cumhuriyetin temel niteliklerinden sayılmışsa da, anayasayı yapan da en nihayetinde askerlerdi. Yaptıkları anayasayı en iyi yorumlayacak da onlar olmalıydı.

Bugün ülkemizde görünen ve görünmeyen olmak üzere iki hükümet bulunduğunu söylemek mübalağa olmasa gerektir. Birincisini TBMM temsil ederken ikincisini MGK temsil etmektedir. Her ne kadar MGK yetkilerini anayasadan alıyorsa da bu "yasal" sürecin 60 darbesiyle başlayıp her darbe sonrası büyüdüğünü ve geliştiğini bildiğimizde iddia edilen anlamını da daha iyi kavrarız. Özellikle bu bağlamda 9 Ocak 1997'de resmi gazetede yayınlanan ve anayasadan bağımsız, yasama gücünü ve dayanağını MGK'ya bırakan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği var ki, bu ülkede iplerin kimlerin elinde olduğunu (olmasının istendiğini) çok açıkça göstermektedir. Kriz yönetmeliğinin ilgi alanları ise "devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüyle hedef ve menfaatlerine yönelik hasmane tutum ve davranışların, anayasayla kurulan hür demokrasi düzeninin veya hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırmaya yönelik şiddet hareketlerinin, tabii afetlerin, tehlikeli salgın hastalıkların, büyük yangınların, radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olayların, ağır ekonomik bunalımların ve iltica ve büyük nüfus hareketlerinin ayrı ayrı ve birlikte vuku bulduğu haller..." diye sıralanıyordu. İlgi alanı böylesine geniş ve kapsamlı BKYM'nin MGK Genel Sekreterliği bünyesinde Başbakanlığa bağlı çalışması karara bağlanıyor. Türkiye'de fiiliyatta Başbakanlığı'nda bağlı olduğu yerin MGK olduğu düşünülürse bu son ifadenin zahiri kurtarmaktan başka bir anlamının ve amacının olmadığı bilinir. Görüldüğü üzere BKYM'nin ilgi alanları oldukça geniş tutulmuş ve hepsinden de önemlisi Meclis'in ilgilenmesi gereken konular, anayasaya rağmen, askere devredilmiştir. Bunun askeri vesayetinin devamını sağlamak, darbeyi sürekli kılmak için hazırlanmış "yasal" bir düzenleme (kılıf) olduğu ortadadır. Artık 60 darbesi, 80 darbesi gibi darbelere gerek kalmamıştır.

Bu kadar ince, rafine yani postmodern darbe girişimleri daha doğrusu darbeyi kalıcılaştırma teşebbüsleri insana, bir geçmiş zaman özlemi olarak "nerede o eski darbelere" dedirtse de durum bu merkezdedir. Şimdi artık geride iki başlı yönetim gibi algılanabilecek, ama işin aslında o bile olmayan, asker lehine tek merkezli kılman yönetimin, demokrasi diye

isimlendirilmesi kalmıştır. İşte 28 Şubat'ı kalıcılaşman, kitaplarda tanımlanan demokrasiyi askıya hem de Filistin askısına alan yeni demokrasi...

28 Şubat MGK tavsiyelerini icazetli partilerin uygulamakta neden bu kadar ısrarlı olduklarına şaşmamak gerekir ne de olsa onlar da "emir kulu".

Şevket Kazan'ın Adalet Bakanlığı yaptığı sırada, askerin müdahalelerine kızıp söyle(n)diği "biz bostan korkuluğu muyuz" sözü Meclis'in yani halk iradesinin, gerçek irade karşısındaki konumunu Kazan gibilerin, yeterince anlayamadıklarındandı. Bugün FP ise daha anlayışlı ve kavrayışlı hareket ediyor. Son olarak Meclis'e gönderecekleri bayan milletvekili adaylarının başı açık olanlardan seçilmesi bostan korkuluğu itirazının eskiden olduğunu işin sırrının şimdilerde anlaşıldığının teyidi gibi duruyor.

28 Şubat süreciyle birlikte özellikle müslüman çevrelerde gözükken ve sistemi, devleti tanımak üzerinde yoğunlaşan ve bir tür sürecin faydası bağlamında ortaya konan kimi ifadeler, bazı çevrelerin icraatlarına bakıldığında bu tanımın eksik ve yanlış olduğunu göstermekte. Evet son yıllardaki gelişmeler Meclis'i, partileri, orduyu, devlet kurumlarını, atanmışların rolünü, seçilmişlerin görevini göstermek bakımından öğretici bile bulunabilir. Ama bu öğrenimin bize katkısı, bundan sonraki pratiğimize, yaşantımıza getirişi bilinçlenmek, bilenmek olacak iken; bunun kimi çevrelerde "ayağımızı denk almak" şeklinde anlaşıldığı görüldü, Yani şu son dönemde sıkça dile getirilen "ders" "ters" alındı.

Bugünlerde seçimlerin de yaklaşmasıyla birlikte 28 Şubatın bittiğinin ilan edilmesi "sürecin" kalıcı ve zamana yayılmış planları hatırlandığında pek anlamlı gözükmez. Türkiye'de öteden beri her seçim öncesi halkın yönetim üzerinde etkisi olduğu zanni uyandırılır, ne de olsa seçimi halk yapacaktır!

Ama bugünlerde seçimlerin yaklaşmış olmasından ziyade, ülkenin 28 Şubat süreciyle birlikte içine yuvarlandığı sıkıntılar, darbecilerin işini zorlaştırmakta, halk nezdinde gün gün itibarları daha da zayıflatmaktadır. Özellikle ekonomik krizin geniş halk yığınlarını mağdur etmesi egemen iradeyi telaşlandırmaktadır. Sürecin görece geri adım atmasının, halkın sabrını taşımama endişesinden ileri geldiği söylenebilir.

Bir yanda çetelerin çetelesini tutmak bile imkansız kalır; soygun ve hırsızlık ayyuka çıkarken öte yandan ekonomik krize hiçbir ciddi önlem alınmayıp tek düşman olarak İslam'ın gösterilmesi 28 Şubatçıları derin bir meşruiyyet krizi içine sokmuştur. Mağdur insanların bir kısmının bu durumu algılamadaki zafiyetleri hâlâ egemen iradeye karşı yaranma çabalarını revaçta kılmaktadır.

28 Şubatçı Teoman Koman'ın, İnterbank'ı soyan Cavit Çağlar'a; yine 28 Şubatçı Güven Erkaya'nın da ihaleye fesat karıştırma suçuyla yargılanan Korkmaz Yiğit'e danışmanlık ediyor olmaları ülkedeki gerçek krizi ve onun kaynağını gösteren ipuçlarından sadece biri olmalıdır. Elbette bu gelişmeler fevri ve ferdi hareketler şeklinde algılanılmamalıdır. 75 yıllık Cumhuriyet uygulamaları ve sistem gerçeği iyi gözlenildiğinde egemen iradenin sermaye ile içli dışlı oluşunun sayısız örneklerinden biriyle karşılaşıldığı görülür.

Kimi İslami basında ve çevrelerde gözlemlenen olayları kişi merkezli değerlendirme yanlışları, sistemi bir ve bütün görememekten, kurum düzeyinde kavrayamamaktan ileri gelir. Özellikle 28 Şubat süreci içinde birçok örneğine şahit olunan bu yaklaşıma göre bütün suç filan paşada ya da falan bürokrattadır onlar olmasa sorun olmayacaktır. Bu yanlış ve hepsinden de önemlisi yanıltıcı yaklaşımların, sistemi tanımaktaki, anlamaktaki çabaları bilmeden boğduğu, en azından yanlış istikamete kanalize ettiği unutulmamalıdır. Misal olarak egemen iradenin Cumhurbaşkanlığı ile amaç birliğini, uyumunu anlayamayan birisinin yaklaşımında, bütün yanlışlıkların, bu kurumun temsilinde oluştuğu düşünülecektir. Elbette işleyişte kişilerin hiç etkisi, fonksiyonu olmadığı gibi bir iddiada bulunulamaz. Ama bu

etkinin sınırlı olduğu kurumların ve kuruluşların bu ülkede dönüştürücü ya da dışlayıcı tarzda örgütlendikleri de bilinmelidir. Yoksa kişi merkezli algılamalarla gelenin gideni arattığı dönemlerin sonu gelmeyecektir.

Sistemin tümünden kurum düzeyinde etkili olduğu, tepe örgütlenmeler içinde gözüktüğü, halk desteğı bulunmadığı gibi bir yaklaşım da olup-bitenleri tek başına izah edici değildir. Özellikle 28 Şubat sürecinde darbecilere arka çıkan -küçük de olsa- bir halk kesiminin varlığı söz konusudur. Daha da önemlisi bu kimselerin örgütlü oluşları onları güçlü kılmaktadır. Öteden beri, medya gibi etkileyici ve gerektiğinde hakikati ters-yüz edici bir manipölasyon aracının gücüyle, Kemalist uygulamalara meşruiyet ve ideolojik dayanak oluşturma gayreti içinde gözüken bazı aydınların varlığı, 28 Şubat sürecinde de bol bol yararlanılan kesimi ve kimseleri oluşturdu. Yine aradıklarını bulamayan eski düzen muhaliflerinin de darbeciler safına katılmaları Mao ve Stalin yerine Atatürk'e sevdalı şarkılar bestelemeleri darbecilerin elini kuvvetlendiren unsurlardan oldu.

Bu vakte değin yargının siyasallaşmasından, hukukun çiğnenmesinden, eğitim haklarının ihlallerinden, halkın okullarının ve kurslarının kapatılmasından, terör ve tedhiş uygulamalarından, baskı ve zorlamaların sistem klasiğı haline sokulmasından, belki yeterli olmasa da çokça bahsedildi. Fakat bütün bu olup bitenler karşısında ciddi öğıütler ve alternatifler sadedinde hâlâ yeterli çalışmaların yapılmamış olması büyük bir zaafa işaret etmektedir. Bu konuda istisnai bir örnek olarak duran ve Ekin Yayınları arasından çıkan "Kesintisiz Darbe Düzeni ve İslami Direniş Sorumluluğı" adlı çalışmanın gerçekten "28 Şubat İlmihali" olmayı hak eden bir özgünlüğe sahip olduğunu söylemek, mübalağadan ve tarafgirlikten uzak; döneme ilişkin yararlı bir kaynağın mutlaka okunması gerekliliğinin hatırlatılması olarak algılanılmalıdır.

Bugünkü acil sorumluluklarımızı istikbaldeki "büyük hedeflere" kurban etmenin adına ne denirse densin şimdi mücadele edilmediğinde gelecekte uğruna mücadele edilecek değerlerin ve hedeflerin de ortadan kalkmasının ciddi bir tehlike oluşturduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. İleriye dönük çalışmaların önemi muhakkak olmakla birlikte, bugünleri olmayanların, yarınlarının da olamayacağı kesindir.

Egemen iradenin krizinin gün gün derinleştiğı bir dönemde, sisteme karşı muhalif, şahsiyetli, ilkeli ve kararlı duruşlar, takınılmayı bekleyen mü'min tavrı olarak belirmektedir.

Şubat; soğuk, meşakkatli ve kahrılı olsa bile, noksan ve "güçük" bir aydır ve her kışın ardı bahardır.

Haksöz Dergisi Sayı: 95 - Şubat 1999

Kaynak: Darbe Düzeninin Yeni Yüzü: 28 Şubat - Yılmaz Çakır